

Torah from Around the World

In het Jodendom leeft het besef dat je samen met andere mensen het heilige kunt vinden. Om te begrijpen wat het leven werkelijk is, moet je het delen.

Harold S. Kushner

Sjabbat 25 mei 2019 / 20 Ijar 5779, Behar, Wajikra/Leviticus 21:29 - 26:2

Tanach blz. 253 - 254

Haftara: II Divrei Hajamiem/II Kronieken 36:11 - 23

Tanach blz. 1831 - 1832

vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: Rabbijn Jonathan Sacks is emeritus opperrabbijn van het Verenigd Koninkrijk.

Oorspronkelijke Engelse tekst: <http://rabbisacks.org/minority-rights-behar-bechukotai-5777/>

De rechten van minderheden

Een van de opmerkelijkste trekken van de Tora is het belang dat gehecht wordt aan liefde voor en bescherming van de *ger*, de vreemdeling: „Vreemdelingen mag je niet uitbuiten. Jullie weten immers hoe het voelt om vreemdeling te zijn, omdat jullie zelf vreemdelingen zijn geweest in Egypte.” (Sjemot/Exodus 23:9)

„Want de Eeuwige, uw God, is de hoogste God en Heer. Hij is de grote, de machtige, de ontzagwekkende God. Hij handelt zonder aanzien des persoons en is onomkoopbaar; Hij verschaft de

weduwen recht, neemt vreemdelingen in bescherming en voorziet hen van voedsel en kleding. Ook u moet vreemdelingen met liefde behandelen, want u bent zelf vreemdelingen geweest in Egypte.” (Dewariem/Deuteronomium 10:17-19)

De rabbijnen zeiden zelfs dat de Tora ons maar op één plaats gebiedt om onze naaste lief te hebben, maar zesendertig keer om de vreemdeling lief te hebben. (BT, Baba Metsia 59b)

Wat is de definitie van een vreemdeling? Er wordt duidelijk verwezen naar iemand die niet joods van geboorte is. Het zou kunnen slaan op een van de oorspronkelijke bewoners van het land Kenaän. Het zou kunnen slaan op iemand uit de „grote groep mensen van allerlei herkomst” (Sjemot 12:38), die samen met de Jisraëlieten uit Egypte vertrokken. Misschien slaat het op een buitenlander, die het land is binnen gekomen op zoek naar veiligheid of werk.

Hoe dan ook, er wordt een enorm belang gehecht aan de manier waarop de Jisraëlieten de vreemdeling dienen te behandelen. Ze worden verondersteld dat te hebben geleerd door hun eigen ervaringen met ballingschap en lijden in Egypte. Zij waren zelf vreemdelingen. Zij werden zelf onderdrukt. Zodoende wisten zij „hoe het voelt om vreemdelingen te zijn”. Zij mochten anderen niet aandoen wat hen ooit zelf was aangedaan.

De rabbijnen waren van mening dat het woord *ger* twee betekenissen kon hebben. De ene was een *ger tsedek*, iemand die zich tot het Jodendom bekeerd had en alle geboden en verplichtingen op zich genomen had. De andere was een *ger tosjav*, een [bij het joodse volk, red.] ‘gevestigde vreemdeling’, die niet de godsdienst van de Jisraëlieten had aangenomen, maar alleen in het land van Jisraël woonde. Sidra Behar somt de rechten van zo iemand op. In het bijzonder wordt genoemd: „Als een van jullie tot armoede vervalt en zich niet kan handhaven, moet je bijstand verlenen aan hem - een vreemdeling of bijwoner – opdat hij bij jou kan wonen.” (Wajikra/Leviticus 25:35)

Dat impliceert dat er een verplichting bestaat om een bij het volk wonende vreemdeling te ondersteunen en te onderhouden. Hij of zij heeft niet alleen het recht om in het Heilige Land te wonen, maar ook het recht om te delen in de sociale voorzieningen. Merk op dat dit dus een zeer oude wet is, die bestond lang voordat de rabbijnen principes hebben geformuleerd zoals de zogeheten ‘paden van vrede’, waardoor Joden verplicht zijn hun liefdadigheid en zorg ook op niet-Joden te richten.

Wat was nu eigenlijk een *ger tosjav*? De Talmoed kent drie opvattingen. Volgens rabbi Meïr was het iemand die het op zich nam om geen afgoden te dienen. Volgens de rabbijnen ging het om iemand

die zich ertoe verplichtte de zeven Noachidische geboden te houden. Een derde, strengere opvatting ging ervan uit dat het iemand was die op zich had genomen om alle geboden van de Tora na te leven, behalve één, het verbod op het eten van vlees van niet koosjer geslachte dieren. (BT, Avoda zara 64b) De halacha volgt de rabbijnen. Een *ger tosjav* is dus een niet-Jood die in het Land Israël woont en die Noachidische geboden aanvaardt, die voor iedereen gelden.

Wetgeving betreffende de *ger tosjav* is dus een van de vroegste voorbeelden van rechten van minderheden. Volgens de Rambam bestaat er een verplichting voor Joden in het Land Israël om rechtbanken in te stellen voor gevestigde vreemdelingen, zodat die hun onderlinge geschillen - of geschillen die zij met Joden hebben - kunnen oplossen volgens de richtlijnen van de Noachidische wetgeving. De Rambam voegt eraan toe: „Men moet gevestigde vreemdelingen met hetzelfde respect behandelen als Joden.” (Hilchot Melachiem 10:12)

Het verschil tussen dit en latere wetgeving-volgens-de-‘paden van vrede’ is dat deze laatste betrekking heeft op niet-Joden, ongeacht hun geloof of godsdienstige praktijken. Zij dateren uit een tijd waarin Joden een minderheid vormden in een niet-joodse, niet-monotheïstische omgeving. ‘De paden van vrede’ zijn in wezen praktische regels voor wat wij tegenwoordig goede sociale relaties en goed burgerschap in een multi-ethnische en multiculturele samenleving zouden noemen. Wetgeving voor de *ger tosjav* gaat dieper. Die gaat niet uit van pragmatisme, maar van een religieus principe. Volgens de Tora hoef je geen Jood te zijn in een joodse samenleving en een joods land om een groot deel van de burgerrechten te hebben. Je hoeft alleen moreel te handelen.

Eén bijbelse karakterschets toont dit met een geweldige kracht. Koning David is verliefd geworden en heeft een overspelige relatie aangeknoopt met Batsjeva, de vrouw van een *ger tosjav*, Oeria de Hittiet. Zij raakt zwanger. Oeria was ondertussen weg van huis om te dienen in het leger van Jisraël. David is bang dat Oeria bij thuiskomst zal merken dat zijn vrouw zwanger is en zal beseffen dat zij overspel heeft gepleegd, en tot de ontdekking zal komen dat de koning medeschuldig is. Hij laat Oeria meteen naar huis komen, met als voorwendsel dat hij wil weten hoe de oorlog verloopt. Daarna zegt hij tegen Oeria dat hij naar huis moet gaan om met zijn vrouw te slapen, voordat hij teruggaat. Op die manier zal hij later geloven dat hij zelf de vader van het kind is. Het plan loopt stuk. Dit is wat er gebeurt: „Oeria meldde zich op bevel van Joav bij David, die hem vroeg hoe Joav en het leger het maakten en hoe het er met de oorlog voorstond. Vervolgens zei hij: 'Ga naar huis en ontspan u wat.' Toen Oeria het paleis verliet, kreeg hij nog een geschenk van de koning mee. Maar Oeria ging niet naar huis; hij bleef slapen in het poortgebouw van het paleis, bij de knechten van zijn heer.' Toen men David had verteld dat Oeria niet naar huis was gegaan, zei hij tegen hem: 'U hebt

toch een lange reis achter de rug? Waarom bent u niet naar huis gegaan?' Oeria antwoordde: 'De ark en het leger van Jisraël en Jehoeda zijn ondergebracht in hutten, opperbevelhebber Joav en zijn manschappen bivakkeren in het open veld; zou ik dan naar huis gaan om te eten en te drinken, en te slapen met mijn vrouw? Zo waar u leeft, dat doe ik niet!'" (2 Sjmoeëel 11:7-11)

Oeria's onvoorwaardelijke trouw aan het joodse volk, terwijl hij zelf niet joods was, staat in schril contrast met koning David, die in Jeruzalem was gebleven, niet bij het leger was en in plaats daarvan een relatie met de vrouw van een ander aanknoopte. Het feit dat de Tanach een dergelijk verhaal vertelt, waarin een ingezeten vreemdeling de morele held is, en David, Israëls grootste koning, de slechterik, spreekt boekdelen over de ethiek van het Jodendom.

De rechten van minderheden zijn de beste toetssteen voor een vrije en rechtvaardige samenleving. Sinds de dagen van Mosjé vormen zij de kern van het visioen van de soort van samenleving waarvan God wil dat wij die in het Land Israël tot stand brengen. Daarom is het van het grootste belang, dat wij die vandaag de dag serieus nemen.